

Hoe de rol van zorggebruikers is veranderd

Welzijn in **eigen** handen

Empowerment De afgelopen 30 jaar waren er in de welzijnszorg heel wat trends, zoals 'empowerment'. Wat hebben de vele inspanningen voordien opgeleverd? Professor Jef Breda (Universiteit Antwerpen) weet er alles van. Hij was van bij het begin betrokken bij het Persoonlijk Assistentie Budget.

Tekst Stefanie Van den Broeck | Foto Bob Van Mol

Wanneer is 'empowerment' belangrijk geworden?
Jef Breda: "Midden jaren '80 zijn de zorggebruikers zich steeds meer gaan organiseren om hun zorg zelf te sturen. De generatiearmen waren een van de eerste groepen die dit deden. Dat was een maatschappelijke trend. Mensenrechten werden steeds belangrijker, net als levenskwaliteit. De kwaliteit van de zorgsector was tegelijkertijd sterk verbeterd."

Een belangrijk voorbeeld is het Persoonlijk Assistentie Budget (PAB). Is dat geslaagd?

"Het is in elk geval een maatschappelijke verworvenheid. Maar het zal nooit de reguliere zorg vervangen.

"Doordat ons zorgaanbod zo uitgebreid is, stappen er steeds meer mensen in."

De vraag naar beide systemen blijft. En de 2 beïnvloeden elkaar. Zo zien we nu al dat er in de voorzieningen, zoals rusthuizen en

thuiszorg, meer nadruk komt te liggen op individuele noden. Maar de oorspronkelijke opzet van het PAB – mensen uit de instellingen weghalen – is absoluut mislukt. Er is een nieuwe instroom ontstaan van mensen die voorheen 'hun plan trokken' met de hulp van informele zorgers zoals familieleden."

Zorgt het PAB echt voor empowerment?

"Zeker niet altijd. Dat is wel zo als de persoon zelf 'achter het stuur zit' en zijn zorg onder controle heeft.

Maar voor veel personen met een handicap is dit onmogelijk. En we zien ook dat er voor sommige informele zorgverleners nauwelijks een verschil is met de situatie vooraleer het budget werd uitgereikt. Hun stress vermindert dus niet. Het PAB is dan ook geen wondermiddel."

Wat vinden de gebruikers zelf van het PAB?

"Over het algemeen zijn ze tevreden. Al is er ook een aantal nadelen zoals de complexiteit van PAB. Je moet veel zelf regelen. Goede assistenten vinden is moeilijk. Maar er is nog een belangrijke kanttekening. Uit een recent onderzoek bleek dat de helft van de gebruikers zichzelf bestempelt als 'zeer ongelukkig'. We kunnen hun zorg dus 'empoweren' zoveel we willen, maar dat blijkt helaas niet veel aan hun existentiële verdriet te veranderen. Want daarin blijven ze anders dan de rest, wat we ook doen."

Nu wordt er ook geëxperimenteerd met Persoonsgebonden Budget (PGB). Wat is dat precies?

"Het is een complexere vorm, waarbij de gebruikers niet alleen persoonlijke assistentie, maar ook gespecialiseerde zorg kunnen kopen. Een combinatie van PAB en zorg vanuit de courante voorzieningen. We zitten nu in de experimentele fase en de eerste evaluaties zijn best positief, al vinden de gebruikers de budgetten wel behoorlijk laag."

1998

Oprichting Logo's (lokale gezondheidsnetwerken) die zorgen voor betere coördinatie en samenwerking in de preventieve gezondheidszorg.

Gratis gehoortest voor alle zuigelingen.

Eerste intersectoraal akkoord voor de social profit.

Decreet etnisch-culturele minderheden regelt het onthaal, de opvang en de begeleiding van minderheden in Vlaanderen.

1 jan feb maart 3|28 april mei juni juli aug sept okt nov dec

Hoe zit het met andere hulpbehoevende groepen zoals ouderen?

“Wij zijn het enige land waar het PAB voorbehouden is voor personen met een handicap. Dat heeft te maken met de complexe staatsstructuur. De gehandicapten- en ouderenzorg zijn bovendien traditioneel netjes gescheiden. Opvallend genoeg is de gehandicaptenzorg – toch een relatief beperkte groep – beter georganiseerd, waardoor ze een pak meer middelen binnenhaalt. Hun zorg is daardoor van betere kwaliteit en duurder. Stel je even voor dat we alle ouderen – dat zijn er minstens 5 keer zoveel – ook de kans zouden geven op een PAB. Dat is nu simpelweg onbetaalbaar. Maar het is wel een belangrijke vraag voor de toekomst: waarom heeft iemand van 75 geen recht op een PAB? In Duitsland kan het bijvoorbeeld wel, maar daar zijn de uitkeringen lager dan hier. En alles is er duidelijk opgesplitst: als je er een persoonlijk budget vraagt, dan heb je absoluut geen toegang meer tot de rest. Hier wordt er, door het kluwen van federale en Vlaamse structuren, makkelijker van 2 of meer walletjes gegeten.”

Blijft dit systeem betaalbaar?

“We hebben gigantische wachtlijsten en dat is eigenlijk vreemd, want het aantal personen met een handicap stijgt zo goed als niet. Maar net doordat ons zorgaanbod zo uitgebreid is, stappen er steeds meer mensen in. Als die ‘zuigkracht’ blijft doorzetten, wordt het moeilijk. We zijn binnen het PAB met hoge budgetten gestart, tot 50.000 euro per jaar. Bij het nieuwe PGB liggen die lager, waardoor het systeem misschien betaalbaar blijft. We moeten in de toekomst belangrijke afwegingen maken over de grenzen van ondersteuning: elke persoon met een beperking – van welke leeftijd ook – moet een eigen inkomen verwerven dat een leefbaar bestaan inhoudt, en een gerichte hoeveelheid mogelijkheden om zorg en ondersteuning te kunnen realiseren. Waar begint dan de eigen verantwoordelijkheid en keuze? Hoever gaan de rechten en plichten? Gelden die voor alle groepen die zorg en ondersteuning nodig hebben?”

Hoe zullen PAB en PGB evolueren?

“Ik denk dat er sociale ondernemers zullen opduiken.

Ze zullen zorg- en ondersteuningspakketten op maat samenstellen. Dat zal leiden tot meer keuze en meer concurrentie, wat dan weer verdere problemen met zich meebrengt. Als je de laagste prijs najaagt, zakt de kwaliteit. Dat in de gaten houden, wordt een opgave voor de cliëntenorganisaties en blijft een belangrijke taak van de overheid. Haar rol wordt daardoor een stuk gesofisticeerder.”

► Reacties welkom op www.weliswaar.be/forum

1999

Decreet over de **geestelijke gezondheidszorg** omschrijft de opdracht en taken van de centra geestelijke gezondheidszorg.

18

jan

feb

maart

april

mei

juni

13

juli

aug

20

sept

okt

nov

dec

Mieke Vogels (Agalev) wordt minister van Welzijn en Gezondheid.

Oprichting Vlaams Minderhedencentrum.

